

AGRÁRMINISZTERIUM

Az imitátumok élelmiszerjogi megközelítésben

Dr. Felkai Beáta Olga
főosztályvezető

Nébih kerekasztal
2022. március 10

Fogyasztók tájékoztatása

Az imitátumok jogi szabályozása

„A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet” – a jelölési rendeletnek az imitátumok tekintetében a következő szabályozási tárgykörei vannak:

- megtévesztés tilalma;
- az élelmiszerek megnevezése;
- az élelmiszerek összetétele.

A megtévesztés tilalma

- „(1) Az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatás nem lehet megtévesztő, különösen: **oly módon, hogy a termék megjelenése, a leírás vagy a képi ábrázolások a fogyasztó számára egy bizonyos élelmiszer vagy összetevő jelenlétét sugallják, noha valójában az élelmiszer egyik természetes alkotóelemét vagy szokásosan felhasznált összetevőjét más alkotóelemmel, illetve összetevővel helyettesítették.**
- (2) Az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásnak pontosnak, egyértelműnek és a fogyasztók számára könnyen érthetőnek kell lennie.
- (4) Az (1), (2) és (3) bekezdést az alábbiakra is alkalmazni kell:
 - a) reklámozás;
 - b) az élelmiszerek megjelenítése, különösen formájuk, megjelenésük vagy csomagolásuk, a használt csomagolóanyagok, **elrendezésük módja és kiállításuk kellékei.**”

Az élelmiszerek megnevezése

„(1) Az élelmiszer megnevezése annak **előírt neve**. Ilyen név hiányában az élelmiszer megnevezése a **szokásos neve**, vagy amennyiben nincs szokásos neve, vagy a szokásos nevét nem használják, az élelmiszer **leíró nevét** kell feltüntetni.”

- Az **előírt név** jelenti a legnagyobb védelmet az imitátumokkal való összekeverhetőség tekintetében, hiszen ebben az esetben a legegységértelműbben meghatározott, hogy milyen összetevőjű és/vagy milyen technológiával előállított élelmiszert lehet ezzel a névvel jelölni.
- Kevésbé pontos kereteket ad a **szokásos név**. Mindkét esetben csak akkor éri el a célját a szabályozás, ha a fogyasztók ezeket a neveket ismerik, megfelelően tudják hozzájuk társítani a jelölt élelmiszereket.
- A **leíró név** alkalmazásának előnye, hogy valamennyi lényeges tulajdonsága megjeleníthető benne az élelmiszereknek.

Az élelmiszerek összetétele I.

- „(1) Az összetevők felsorolását megfelelő kifejezés kezdi vagy előzi meg, amely az „összetevők” szóból áll vagy azt tartalmazza. A felsorolásnak **tartalmaznia kell az élelmiszer összes összetevőjét**, az élelmiszer előállításakor való felhasználásuk időpontjában mért **tömegük szerinti csökkenő sorrendben.**” – a fogyasztó teljeskörű tájékoztatást kap az élelmiszer összetevőiről, így információt kap a termék egészének jellegéről, illetve arról is, ha az egyes szokásos összetevőket más alkotóelemmel helyettesítik.
- Az imitátumok fogyasztók általi felismerését is szolgálja a jelölési rendelet 22. cikke, amely kötelezővé teszi **az összetevő mennyiségi jelölését** az alábbi esetekben:
 - ✓ **megjelenik az élelmiszer nevében**, vagy a fogyasztó azt rendszerint társítja az említett megnevezéssel;
 - ✓ **szavakkal, képpel vagy grafikával hangsúlyozva van** a jelölésen; vagy
 - ✓ **alapvetően jellemez egy élelmiszert**, és megkülönbözteti azt olyan termékektől, amelyekkel összetéveszthető lenne neve vagy megjelenítése miatt.

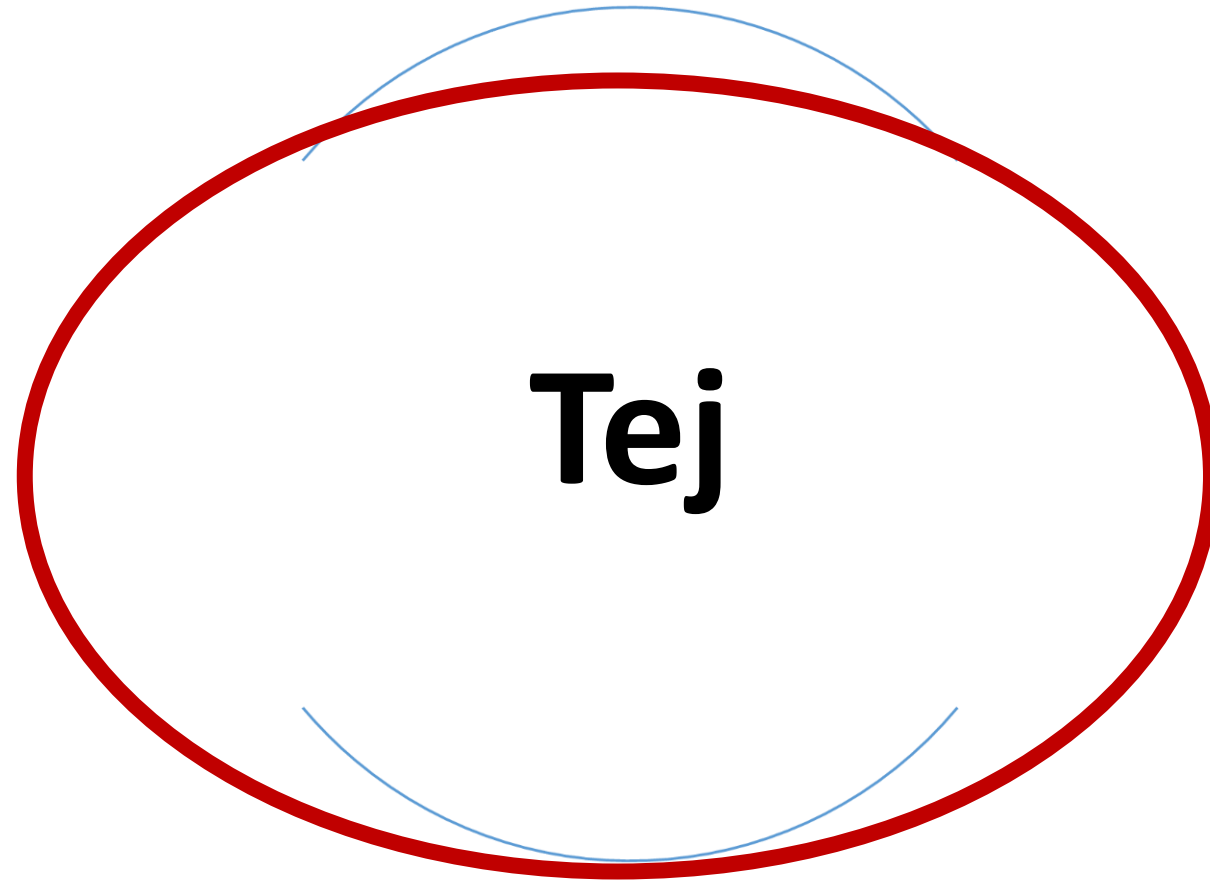

Az élelmiszerek összetétele II.

A jelölési rendelet az összetevőkből kiemeli azokat az elemeket, amelyek egy megszokott összetevő helyettesítésére szolgálnak, így már az élelmiszer (leíró) neve alapján is láthatja a fogyasztó, hogy az összetétel eltér a szokásostól, vagyis praktikusán imitátum jellegű termékről van szó:

*„4. Az olyan élelmiszerek esetében, amelyeknél a fogyasztók feltételezése szerint **szokásosan vagy természetes módon jelen lévő valamely alkotóelemet vagy összetevőt más alkotóelemmel vagy összetevővel helyettesítették, a jelölésen – az összetevők felsorolásán kívül – egyértelműen meg kell nevezni a helyettesítésre részben vagy egészben használt alkotóelemet vagy összetevőt:***

- a termék megnevezésének közvetlen közelében; és*
- a termék megnevezésére használt betűméret legalább 75 %-át kitevő, x magasságú betűméretet használva, amely az e rendelet 13. cikkének (2) bekezdésében előírt legkisebb megengedett betűméretnél nem kisebb.”*

Tej

TEJ fogalma

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU európai parlamenti és a tanácsi rendelet határozza meg a tej fogalmát:

*„A **„tej”** kizárólag az egy vagy több fejből nyert rendes tőgyváladékot jelenti, az ahhoz történő hozzáadás vagy abból történő kivonás nélkül.”*

A tej kifejezés olyan termék esetében is alkalmazható, amelyet hőkezelték vagy zsírtartalmát megváltoztatták, illetve olyankor is, amikor egyes természetes tejalkotóelemeket kivontak belőle vagy hozzáadtak. Vagyis **a tej megnevezést alkalmazhatjuk hőkezelt tejekre, mint az UHT és ESL tejekre, a zsírszegény/sovány/félzsíros tejekre vagy éppen a laktózmentes tejekre.**

TEJTERMÉKEK

AGRÁRMINISZTERIUM

*„**Tejtermékek**” a kizárólag tejből származó termékek, elismerve azt, hogy adhatók hozzájuk az előállításukhoz szükséges anyagok, feltéve, hogy ezeknek az anyagoknak a használata nem a tej bármely alkotóelemének teljes vagy részleges helyettesítését szolgálja.”*

Csak a tejtermékekre lehet fenntartani az alábbi elnevezéseket:

- savó
- tejszín
- vaj
- író
- vajolaj
- kazeinok
- vízmentes tejszír
- sajt
- joghurt
- kefir
- tejföl

A tej összetételére irányuló, engedélyezett módosítások

- természetes zsírtartalom módosítása;
- tej dúsítása tejfehérjével, ásványi sókkal vagy vitaminokkal;
- laktóztartalom csökkentése.

Mindezek alapján a „**tej**” és a „**tejtermék**” megjelölés a forgalmazás és a reklámozás tekintetében **kizárólag állati eredetű tej és az abból készült termékek** esetében használhatók.

Az Európai Unió Bíróságának a *C-422/16 sz. ügyben* 2017. június 14-én hozott ítélete is megerősítette, hogy **ezen megjelölések nem használhatók jogszerűen tisztán növényi termék esetében. Kivételt** ez alól csak a *2010/791/EU bizottsági határozatban* szereplő termékek jelenthetnek. A határozatban felsorolt termékmegnevezések (pld. **disznósajt, mogyoróvaj, kakaóvaj**) közül egyedül a **kókusztej** elnevezés jelöl olyan terméket, amely funkcionálisan tejhelyettesítő terméknek tekinthető.

Magyar Élelmiszerkönyv

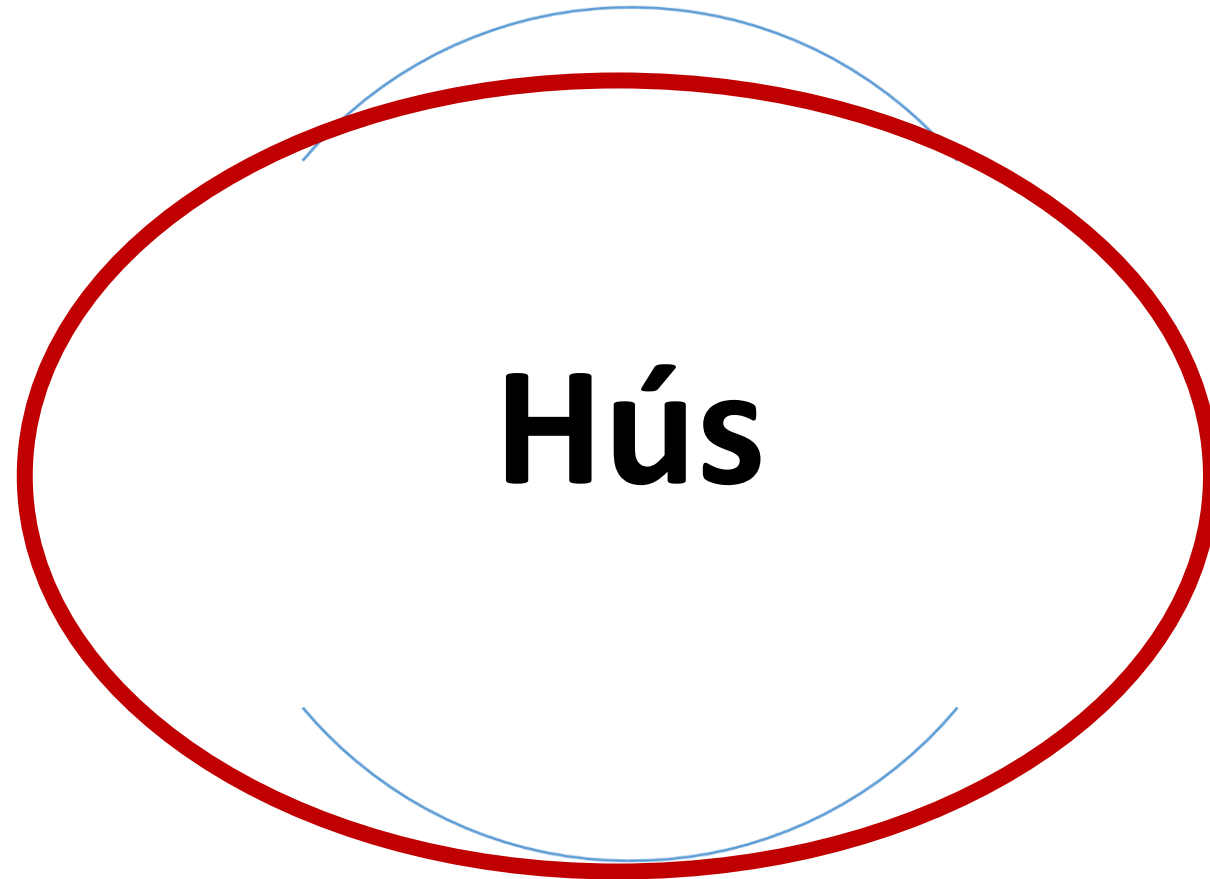
A tejtermékekre vonatkozó alapvető hazai rendelkezéseket a **Magyar Élelmiszerkönyv 1-3/19-1 számú előírása** tartalmazza. Ezen előírás többek között **szabályozza az egyes tejtermék-csoportok pontos meghatározását és ezen termékek előállításához felhasználható összetevők körét** is.

Az előírás az alábbi termékcsoportokat szabályozza:

- Ízesített tejkészítmények, Tej-, savó-, író- és permeátumalapú italok;
- Savanyú tejtermékek;
- Tejszínek és tejszínkészítmények;
- Oltós alvasztású, érlelt sajtok;
- Savas és vegyes alvasztású sajtok;
- Sajtkészítmények;
- Ömlesztett sajtok és ömlesztett sajtkészítmények.

A 1308/2013/EU rendelet és a Magyar Élelmiszerkönyv 1-3/19-1 számú előírása együttesen megfelelő szabályozást nyújt ahhoz, hogy a fogyasztók a termék megnevezése alapján el tudják különíteni egymástól a tejtermékeket az imitátumoktól.

Hús

HÚS fogalma

A „**hús**” fogalmának pozitív meghatározását *az állati eredetű élelmiszerek különleges higiéniai szabályainak megállapításáról szóló 853/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet* szerint a rendeletben felsorolt állatok élelmezési célra alkalmas részei minősülnek húsnak, beleértve a vért is. E melléklet **definiálja** a „**csontokról mechanikusan lefejtett húst**” (**MSM**) is, amely *„olyan termék, amelyet a csontozást követően a friss, húsos csontokról vagy a bontott baromfiról mechanikai eszközökkel úgy nyernek, hogy az izomrostszerkezet sérül vagy módosul”*.

A Magyar Élelmiszerkönyv húskészítményekről és egyes előkészített húsokról szóló 1-3/13-1 számú előírása a fenti fogalom-meghatározásokat hivatkozva meg a jelölési szempontból húsnak minősülő összetevők körét. Az előírás szerint nem jelölhető húsként és nem számítható bele a hústartalomba az MSM.

Az előírás **a húskészítmények körébe tartozó termékcsoporthoz és konkrét termékfajtákra** is ad szabályozást. Ezek a rendelkezések általában **50-51%-ot meghaladó**, esetenként ennél magasabb hústartalmat és **maximum 10% MSM-tartalmat** szabnak meg termékkörönként.

MSM és továbbiak

Azok a késztermékek, amelyekben az MSM meghaladja ezt a mennyiséget, **imitátumnak** tekinthetők. E termékek az előírásban szabályozott megnevezésekkel nem hozhatók forgalomba. Pl. a **virslis** termék kategória **imitátum terméke a rudacska, pálcika** megnevezést viselheti.

Jelenleg ez egy viszonylag szabályozatlan terület, ugyanakkor az élelmiszerkönyvi előírásban szereplő előírt nevek (pl. sonka, virsli, érlelt kolbász stb.) kizárólag az ott meghatározott követelmények betartásával használhatók, így **az imitátumnak tekinthető termékek egyértelműen ki vannak zárva e nevek használatából**. Erre vonatkozó igény esetében meg lehet fontolni pl. a burger vagy a steak nevek előírt névként való szabályozását, ugyanakkor e neveknek megfelelő leíró név részeként való használata (pl. **vegán burger**) kellő tájékoztatást nyújt a fogyasztónak.

Fogalmak

Analóg?

Imitátum?

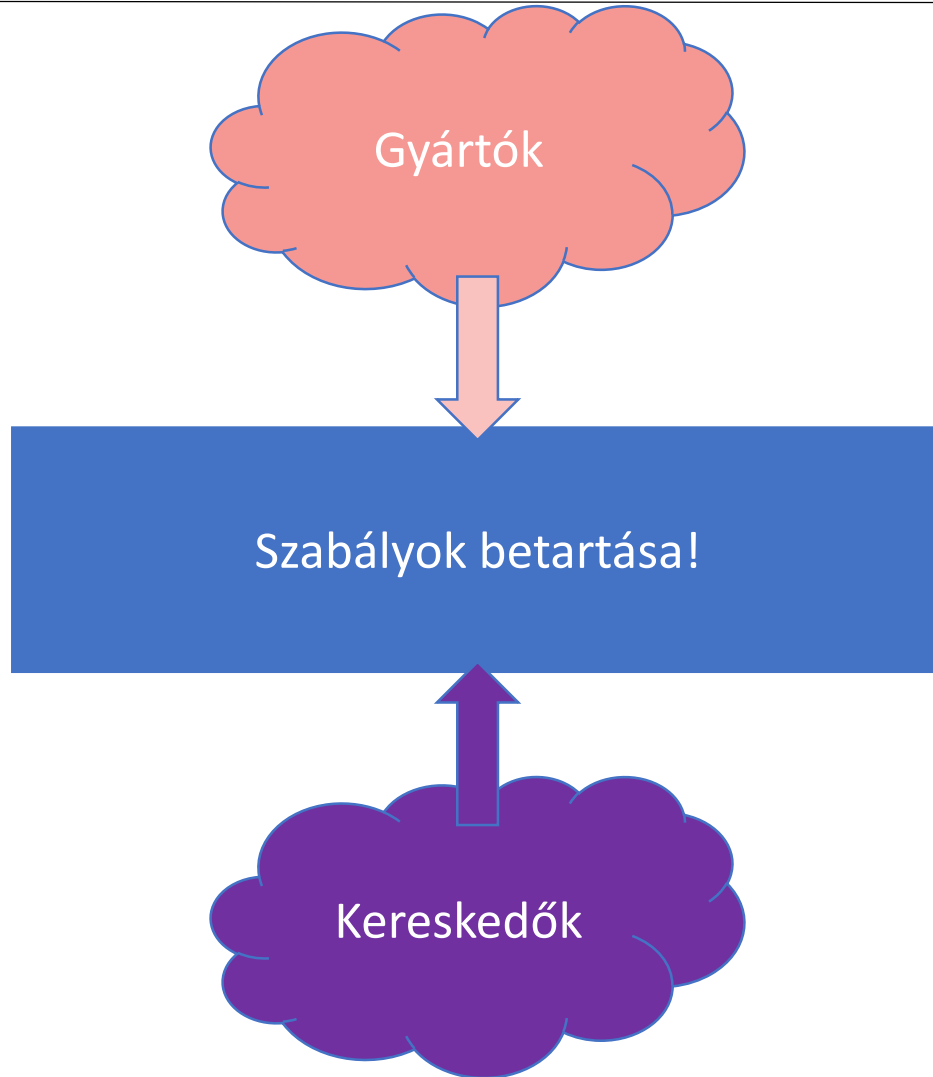
Helyettesítő
termék?

???

Magyar Élelmiszerkönyv (2-109 Kézműves...)

Imitátumok (helyettesített termékek): olyan termékek, amelyek esetében az élelmiszer természetes összetevőjét vagy alkotóelemét más alkotóelemmel helyettesítik (pl. a tej eredeti alkotóiból egyet vagy többet, részben vagy egészben nem tejeredetű termékkel helyettesítenek, mint például a növényi zsírt tartalmazó „frissföl” vagy sajtanalógok).

Mi a cél?

Imitátumos minikampány

Az akcióterv célja

- az imitátumok, termék-analóg élelmiszerek tekintetében a fogyasztói tudatosság növelése, a fogyasztói döntés megkönnyítése;
 - a fogyasztó megtévesztésének megakadályozása, a különböző termékcsoportok egyértelműbb, átláthatóbb elkülönítése;
 - a minőségi termékek iránti igény növelése, azok elkülönítése az olcsó imitátumoktól.
-
-

Célcsoportok

Gyártók

Forgalmazók

Fogyasztók

- Nébih kerekasztal – közlemény (**március**)
 - Gyártói útmutató és gyártók tájékoztatása (**május**)
 - Jelölés ellenőrzése, kereskedelemben mintázott, és honlapok (**október, november**)
 - Forgalmazóknak útmutató (**június**)
 - Forgalmazók ellenőrzése (**október, november**)
 - Közétkeztetők, vendéglátók (**szeptember**)
 - Szemléletformálás 1. (**május-június**)
 - Szemléletformálás 2. (**szeptember-november**)
-
-

Köszönöm a figyelmet!
